

Vilman kolme miestä

Gudrun Skretting

Gudrun Skretting

Vilman kolme miestä

SAGA Egmont

Vilman kolme miestä

Translated by Sakari Helvamo

Original title: *Tre menn til Vilma*

Original language: Norwegian

Copyright © 2022 Gudrun Skretting and SAGA Egmont

All rights reserved

ISBN: 9788727115184

1. POD edition

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior written permission of the publisher, nor, be otherwise circulated in any form of binding or cover other than in which it is published and without a similar condition being imposed on the subsequent purchaser.

www.sagaegmont.com

Saga is a subsidiary of Egmont. Egmont is Denmark's largest media company and fully owned by the Egmont Foundation, which donates almost 13,4 million euros annually to children in difficult circumstances.

*Isälleni, joka aina olit läsnä – ja perheelleni, kanssani matkalla
elämässä.*

"But the launching of this bottle into the cosmic ocean says something very hopeful about life on this planet."

Carl Sagan

Noin tuhat ihmistä vuodessa kuolee matkustajalennolla.

Kenties luku kuulostaa pieneltä, kun otetaan huomioon, miten suuri joukko ihmisiä matkustaa lentokoneen kyydissä vuorokauden jokaisena hetkenä. Herättää se kuitenkin ajatuksia.

Jotkut matkustajat kuolevat korkealla Tyynenmeren yllä, toiset juuri ennen laskeutumista Bardufossin lentokentälle. Osa kuolee levollisina, osa epäuskon vallassa, lähes jokainen jättää jälkeensä kertomattoman tarinan.

Ja jos lukua katsoo aavistuksen käytännönläheisemmin: jokainen kuolema aiheuttaa lentohenkilökunnalle pienoista päänsärkyä.

Maaailman eri lentoyhtiöiden käytännöt lentojen aikana sattuviin kuolemantapauksiin vaihtelevat. Singapore Airlinesilla on lentokoneissaan erityinen kylmäsäilytystila kuolemantapausten varalle. British Airways puolestaan ylentää vainajan ykkösluokkaan ja asettaa tämän kasvoille tummat aurinkolasit ja syliin päivän Daily Mailin.

Fredrik M. Sandvikin tapauksessa ei saatavilla tosin ollut sen kummemmin brittiläisiä kuin norjalaisiakaan sanomalehtiä. Miehen syliin oltiin sen sijaan asetettu viltti, kun hän puolitoista tuntia myöhemmin, jo hieman kellastuneena, laskeutui Oslon Gardemoenin lentokentälle. Miehellä oli kasvoillaan tummat aurinkolasit ja – kummallista kyllä – tekoviikset.

Tässä kohtaa lienee syytä huomauttaa, että tekoviikset eivät suinkaan olleet lentohenkilökunnan asettamat (se vasta olisikin ollut kummallista). Ei, viikset itse asiassa huomattiin vasta, kun mies jo makasi obduktiopöydällä. Seuranneessa ruumiinavauksessa saatiin selville, että Fredrik M. Sandvikin kuoleman oli aiheuttanut aivoverenvuoto. Lisäksi huomattiin,

että hänelle oltiin nuorena tehty huulihalkion korjausleikkaus. Korjausleikkauksen suorittaneen kirurgin ammattitaito oli mahdollista kyseenalaistaa.

Kun herra Sandivikin istuinpaikan yläpuolella sijaitsevalta hattuhyllyltä lisäksi löydettiin alttoviulu, jota kukaan ei ollut vaivautunut noutamaan, ei mikään enää viitannut siihen, että kyse olisi ollut vieraan vallan agentista.

Irtoviiksillä on kuitenkin tapana kutkutella mielikuvitusta. Patologi jopa vitsaili miehen olleen todellisuudessa joulupukki; viiksien lisäksi miehellä oli pitkä ja lumivalkoinen parta, ja elettiinhän sitä paitsi jo marraskuun puoliväliä.

Vitsailun seassa sattui kuin sattuiakin olemaan mukana ripaus totuutta. Joulupukkihan harvoin saapuu ilman lahjoja. Ja vaikka tällä pukilla ei vaikuttanutkaan olevan elossa olevia sukulaisia tai kaipaamaan jäänyttä työyhteisöä, löydettiin hänen matkatavaroidensa joukosta alttoviulun lisäksi tukku numeroituja kirjoja, jotka oli osoitettu eräälle Askerissa asuvalle Vilma Veierød -nimiselle naiselle.

Tarkemmin ottaen minulle.

Nämä olivat ne tapahtumat, josta tarina alkoi.

Tai vaihtoehtoisesti johon se päättyi.

Lontoo–Oslo, 13. marraskuuta 2019

Monenlaiset lentokoneet ovat kyydinneet minua minne ikinä olenkaan halunnut. Suurkaupunkeihin, konserttisaleihin, sieluttomiin hotellihuoneisiin ja keskelle rytmikkäitä suosionosoituksia.

Olen kumartanut Brunein sulttaanille, näppäillyt A-kieltä Carnegie Hallissa, Chicagossa tuurasin itse Marcel Loueta sen jälkeen, kun kiertävä katusoittaja oli varastanut hänen alttoviulunsa ja myöhemmin maalannut sen vaaleansiniseksi.

Lentokoneet ovat toisin sanoen kyydinneet minua pois, muualle, takaisin – kenties kotiinkin.

Mutta perille? Eivät koskaan.

Niin oudolta kuin se saattaakin kuulostaa: juuri siksi olen parhaillaan matkalla sinun luoksesi. Rinnassani on omituinen tunne, joka lienee merkinä siitä, että olen tulossa vanhaksi ja höperöksi:

Katselen elämäni erikoisin, uusien silmin. Ikään kuin vasta nyt,
kun kohoan sadepilvien läpi Lontoon ylle ja katson alas kohti
kaupunkia ja sen elämää, ymmärtäisin jotakin lähes huvittavan
ilmeistä: kuinka erilaiselta kaikki näyttääkään kaukaa.

Siitä tämä jälkikirjoitus, tai kenties alkusanat: anna itsellesi aikaa,
Vilma.

Lue vain yksi kirje päivässä.

F.

Kuolevaisuudesta

Olen aina saanut kuulla, että vaikutan liian vanhalta ikäisekseni. Eräs juopunut mutta hyvää tarkoittava kollegani ilmaisi asian seuraavanlaisesti, kun kerran huomautin, että häät ennen yhteiseloja on varsin käytännöllinen järjestys: "Et kyllä itsekään ole mikään seitsemänkymppinen vanhapiika."

Hän oli tietysti oikeassa. Olen kolmekymmentäviisi.

Liian vanha ikäisekseni siis? En tietystikään levittele tietojani ympäriinsä sosiaalisissa medioissa, mutta sanomalehtiä luen kyllä digitaalisesti ja silloin tällöin teen testejä, joista näkee, miltä näyttäisin, jos minulla olisi paljon ryppyjä tai jos olisin mies.

Laajalle levinnyt virheellinen käsitys henkisestä iästäni johtuu kuitenkin ensisijaisesti vahvasta taipumuksestani järjestykseen. Ja ennalta-arvattavuuteen. Sitä en ole vielä ymmärtänyt, miksi nuo ominaisuudet jollakin yksinoikeudella kuuluisivat seitsemänkymmentävuotiaille naimattomille naisille.

Joka tapauksessa tässä sitä kuitenkin taas oltiin.

"Vilma", Sølvi sanoi, "sinä et vieläkään tajua, miten moderni elämä toimii!"

Minä ja Sølvi olemme kolmentoista vuoden ajan pitäneet töissä yhteiset kahvitauot, ja hän on totisesti kertonut huomattavan yksityiskohtaisesti modernista elämästä. Omastaan, huomautan. Ja lisätäkseen vielä, "modernilla" hän tarkoittaa leväperäistä.

"Ei *porkkanoilla* voi korvata suklaata joulukalenterissa", hän huokaisi naurahtaen. "Mitä seuraavaksi? Banaania marsipaani-possujen tilalle?!"

"Banaanit ovat radioaktiivisia", tiedotin.

Olen sillä tavalla avulias luonne. Ja koska Sølvi lisäksi on sellainen, joka "aina katsoo elämän valoisaa puolta", pidän oikeastaan tehtävänäni välittää hänelle päivittäisen annoksen realismia. Ja onhan hän kai tavallaan ystäväni.

On kuitenkin myönnettävä, etten ikinä ole tullut varmistaneeksi ystävyystämme häneltä. Olen nimittäin kuullut, ettei saa olla tungetteleva. Tai epätoivoinen. Mutta toisaalta, kun asiaa ajattelee: kolmetoista vuotta on melko pitkä aika.

"Tiedän sinun tarkoittavan hyvää", on Sølville tapana sanoa.

Asia oli kuitenkin selvä: hänelle oli kerrottava artikkelista, jonka löysin eilen. Se kertoi kuolevaisuudesta, sillä tavalla yleisesti. Sekä banaaneista.

Sølvi oli kuitenkin liian nopea.

"Minä muuten näin hyvin erikoisen unen", hän töksäytti, "siitä oppilaiden joulukonsertista, tiedäthän. Mutta kaikki soittivatkin *säkkipillejä*!"

Sølvi pähkinänkuoressa. Yy-kaa-koo vain, ja niin lupaavan oloinen banaaniteema oli jäänyt kauas taakse. Ja hän lisäsi yhä vain kierroksia mennäkseen vielä enemmän sivuraiteille:

"Mutta yhtäkkiä kesken konsertin havahduin siihen, miten *imetin* musiikkikoulun tarkastajaa. Voitko kuvitella?"

Valitettavasti voin. Usean minuutin ajan koetin ankarasti ravistella pois mielestäni huomattavan häiritsevää kuvaa kuusikymmentävuotiaasta ukosta, jolla oli selässään Fjällrävenin reppu. Mielikuva sai minut ravistelemaan kokonaisen minuutin ajan myös päätäni.

Sanotaan Sølvestä mitä tahansa, mutta mielikuvitustani kohtaan hän ei ainakaan ole erityisen huomaavainen.

Toisaalta kaikkea ei voi vaatia.

"Niistä *banaaneista* vielä", yritin taas, mutta valitettavasti samaan aikaan, kun hän katsahti kelloaan ja parkaisi "Jestas!" ja sääntäsi sen tien ulos huoneesta.

(Käy itse asiassa melko usein niin, että Sølvin viuluoppilaiden täytyy tulla etuajassa, jolloin hän yksinkertaisesti vain häipyä paikalta.)

Jäin siis yksin pohtimaan kuolevaisuutta. Sillä tavalla yleisesti. Voin paljastaa, että minun uskoni ei riitä valoisaan tulevaisuuteen. Maapallon kurssi on kiistattomasti jo jonkin aikaa ollut suorinta tietä päin mäntyä.

Suhtautumiseni *menneisyyteen* on sekin ollut jo jonkin aikaa aavistuksen kitkainen.

En kuitenkaan erityisesti odota kuolemaa, pikemminkin toivon, että onnistun välttelemään sitä mahdollisimman pitkään. Olen itse asiassa päätellyt, että juuri siitä elämässä on kyse (jokin merkityshän on elämässä oltava).

Jonkun oli saatava tietää havainnoistani.

"Luin eilen kuolemasta", sanoin.

Kahvitauko oli ohi. Ensimmäinen piano-oppilaani, finninaamainen teinipoika, levitteli "Can You Feel The Love Tonight" -käppyrää auki nuottitelineelle ja katsoi minua hölmistyneenä.

"Sen takia olen ryhtynyt banaanien sijasta syömään chiansiemeniä."

"Anteeksi?"

"Chiansiemeniä", toistin. "Niin, kuvittelin aina, että banaanilla on rauhoittavia vaikutuksia. Mutta sen sijaan olenkin tajunnut niiden olevan kuolettavia. Sillä joka tuhannes banaani lisää riskiä kuolla."

"Öh... selvä?"

"Sille on nimikin, mikromortti nimittäin", nyökkäilin hänelle. "Yhden miljoonasosan todennäköisyys kuolla. Niin kuin esimerkiksi siinä, että juo puolen litran viinikannun."

Poika vei sormensa koskettimille. "Minä olen neljätoista", hän sanoi.

"Etkä kuitenkaan elä ikuisesti", sanoin.

Kaduin sanojani heti. Samalla kun Elton Johnin väljähtynyt rakkaus tulvi katkonaisesti huoneeseen, aloin epäillä tämän olevan juuri sellainen tilanne, josta musiikkikoulun tarkastaja kohta soittaisi minulle ja pyytäisi olemaan "aavistuksen vähemmän seikkaperäinen".

Ajatukset jäivät kuitenkin elämään, ja kotimatalla olin yhä kiinni kuolemassa. Ja lisäksi mikromorteissa, noissa kätevissä yksiköissä, joiden avulla kuolemanriskin sai jaettua helposti hahmotettaviin osiin. Minä sivumennen sanoen pidän

järjestelmistä. Niissä on eräänlaista turvaa. Ja eräessä eilen lukemassani artikkelissa oli muuan Ronald Howard Stanfordin yliopistosta valaissut, että riskini kuolla lisääntyi miljoonasosalla jokaisen

tuhannennen banaanin
1,4 poltetun tupakan
kahden New Yorkissa vietetyn päivän sekä
puolen litran viinikannun nauttimisen kohdalla.

Lisäksi alatiesynnytyks lisäsi riskiä kuolla yhtä paljon kuin viisitoista laskuvarjohyppyä.

Oliko artikkeli siis pelästyttänyt minut? Päinvastoin. Jos jotain olin rohkaistunut. Suurinta osaa listan asioista en ollut ikinä nimittäin tehnyt. Onnekseni olen aina ollut luonteeltani sellainen, joka pyrkii välttelemään asioita ja niihin sotkeutumista sekä yleisesti ongelmiin joutumista tai vahingon aiheuttamista.

"Vilma", tapasi isotätinikin aina sanoa, "koskaan ei voi olla liian varovainen."

Hän valitettavasti tiesi, mistä puhui.

Siksi mikromorttilistallakin oli ainoastaan yksi asia, jonka saatoin ottaa työlistalle. Kuinka vaikeaa voisi banaaneista luopuminen loppujen lopuksi olla?

Oli banaaneissa tietysti hyviäkin puolia, kuten huomasin myöhemmin päivällä kotona, kun työnsin käden nuottilaukkuun hapuilemaan päivän muistiinpanoja: banaanit harvemmin muuttuvat mössöksi laukun pohjalle (ellei sitten ole laiskotellut viikkotolkulla).

Chiansiemenet sen sijaan (appelsiininimehuun sekoitettuna), ne todella muuttuvat. Ja kun heti perään šokissa ja inhotuksen vallassa vedin käteni laukusta, valahti koko mössö lattialle. Mätiä muistuttava oranssinvärinen muusi tulvi laukusta kuin keväinen ja vastasulanut joki. Virran viemäksi joutui samassa rytäkässä Robert Schumannin "Wilder Reiter".

Kaiken kaikkiaan hupaisa näky. Minulla ei ole ikinä ollut kultakalaa, mutta parhaillaan näytti siltä kuin lattiallani olisi käynyt kokonainen parvi kutemassa. Suoraan Robert Schumannin päälle.

Luonnollisesti heti seuraavaksi kilahti ovikello.

Selvyyden vuoksi: ei ole lainkaan tavallista, että ovellani käy ketään. Jos käy, on kyse joko mormoneista tai siitä, että portilta lähtevä pihatie halutaan asfaltoida. Joskus käy myös kuuromykkiä laminoitujen käyttöohjeidensa kanssa, mutta he eivät yleensä työskentele pareittain.

Ja kuitenkin seisoj parhaillaan alimmilla rappusilla kaksi miessukupuolen edustajaa, molemmat hieman kumarassa ja kasvoillaan aavistuksen epävarmat ilmeet.

NRK:n rahankeräys, ajattelin. Takuuvarmasti.

"Vilma Veierød?"

Astuin ulos rappusille ja suljin huolellisesti oven niin että näky takanani levittäytyvälle kutemispaikalle peittyi. Panin merkille, että kysyjän kaulan ympärille oli puettu valkoinen papinkaulus.

"Minä olen", nyökkäsin.

Mies puristi kättäni ja kumarsi päätään lähes liioitellun oloisesti: "Meillä on sinulle ikäviä uutisia."

Asia on niin, että minulla on näissä asioissa tiettyä kokemusta. Luonnollisesti siis ymmärsin, että kun pappi tuo huonoja uutisia (ilman kolehtia), tarkoittaa se vain yhtä asiaa. Kuolemaa, yleensä läheisen.

Sellainen on toki aina ikävä asia.

Asiassa oli kuitenkin jotain mätää, sillä kaikki läheiseni olivat jo, ikävä kyllä ja lyhyesti sanottuna, kuolleet.

Pappi kuitenkin jatkoi: "On mahdollista, että isänne on löydetty kuolleena. Eräällä lennolla Lontoosta."

Suhtauduin ilmoitukseen yhä välinpitämättömästi. Mietin kuitenkin itsekseni: Ollakseen jonkinlainen kuoleman kiertävä airut edessäni seisovan miehen käytös vaikutti aavistuksen hiomattomalta. Miten niin muka *oli mahdollista*? Oliko hän tullut tuomaan viestiä tietämättä edes sitä, oliko henkilö kuollut vai elossa? Vaiko sitä, oliko ketään ylipäänsä edes löydetty? Terveystenhuollon kriisi vaikutti saavan yhä uusia ulottuvuuksia.

Tapauksella ei joka tapauksessa ollut mitään merkitystä. Ei minulle.

"Ei minulla ole isää", täräytin. Ja jäin odottamaan jonkinlaista reaktiota. Oikeastaan täyttä perääntymiskäskyä. Parivaljakko oli selvästi tullut väärälle ovelle, joku muu naapurustossa sen sijaan oli ilmeisesti menettänyt rakkaan sukulaisen. Joka mahdollisesti oli löydetty. Mahdollisesti kuolleena. Mikä tietysti oli ikävää.

Miehet kuitenkin pysyivät paikoillaan. Kiinnitin huomiota, miten kaulukseton mies vaihteli rauhattomasti painoaan jalalta toiselle.

"Koska ketään vainajan läheistä ei onnistuttu tavoittamaan, oli muutama hänen hallussaan olevista kirjeistä avattava." Pappi puhui nyt hitaasti. "Kirjeet nimittäin... kirjeet oli osoitettu

sinulle. Ja lukemisen perusteella vaikuttaa siltä, että... tarkoitan, onko sinulla... jonkinlaista näkemystä...?"

Omituista kyllä, ainoa mieleeni nouseva asia oli se, ettei minulla juuri silloin sattunut olemaan rauhoittavaa banaania saatavilla. Ja lisäksi se, että jokin kuivuuden tapainen tuntui kapuavan ylös kurkkuani pitkin.

Aloin laskea. Hitaasti, kymmenestä alaspäin.

Pappi tuntui hetken aikaa pidättävän hengitystään, kunnes hän katsoi osaaottavasti silmiini ja sanoi:

"Voisimmeko astua sisään?"

Ette. Olin päässyt viiteen. Neljä. Ette todellakaan. Lattialle levähtänyt chiatulva toimisi esteenä kaikelle luonnolliselle dialogille. Tai mitä tämä ikinä olikaan. Yksi, sitten nolla, ja pudistin aavistuksen päätäni. "Valitettavasti juuri nyt ei käy", sain sanotuksi.

"Ymmärrän."

Pappi nyökkäsi ja tarttui jälleen puristamaan kättäni. Tällä kertaa minäkin puristin hänen kättään, kunnes hän yskäisi kevyesti.

"Tarvitset luonnollisesti aikaa kaiken käsittelemiseen", hän sanoi. "Nämä kirjeet löydettiin vainajalta."

Käsiini lyötiin suuri, ruskea kirjekuori, johon oli kirjoitettu nimi ja osoite. Kuori oli avattu, ja sen sisältä pilkisti useita samanlaisia kuoria, ainoastaan huomattavasti pienempiä.

"Ne oli alun perin sidottu yhteen", pappi sanoi hieman rykien. "Narulla. Mutta kirjeet on numeroitu. Ja... ainoastaan kolme ensimmäistä on luettu... Toivon, että ymmärrät."

En tiennyt, mitä vastata. Tai mitä minulta edes odotettiin. Samassa mieleeni kirkastui ajatus: *arvokkuus* oli avainsana. Kumarsin siis päätäni samaan tapaan kuin pappi oli tehnyt ja

Nauruhermoja kutkuttava chick lit -romaanini vähän erilaisesta joulusta!

Vilma Veierød on kolmekymppinen pianonsoitonopettaja, joka kärsii omituisesta kuolemanpelosta. Elämää saattavat lyhentää esimerkiksi banaanit – ne ovat radioaktiivisia. Niinpä Vilma viettää aikaa lähinnä kotona, työpaikan lisäksi.

Kun eräänä päivänä Vilman oven taakse ilmestyy kaksi miestä, pappi ja patologi, hän on ymmällään. Pian selviää, että Vilman tuntemattomaksi jäänyt isä on kuollut ja jättänyt Vilmalle pinon kirjeitä. Hän päättää avata yhden kirjeen päivässä. Pikkuhiljaa Vilman eteen aukeaa hänen vanhempiansa rakkaustarina – ja samalla vetäytyvä Vilma oppii paljon myös itsestään. Mutta miten pappi ja patologi liittyvät tähän kaikkeen? Vilmalla ei ole juuri ollut miehiä elämässään, mutta joulukuu tuokin niitä kaksi – tai kolme, jos kuollut isä lasketaan.

Vilman kolme miestä on norjalaisen Gudrun Skrettingin romaanin rakkaudesta ja kuolemasta, huumorilla höystettynä.

Gudrun Skretting (s. 1971) on palkittu norjalainen kirjailija ja pianisti.